

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס עולם התפילה

ד"ר אהרן ארנד | המחלקה לתלמוד
The World of Prayer | 09-1633-01

הרצאה	סוג הקורס:
2	היקף נ"ז:
תשפ"ז	שנת לימודים:
א'	סמסטר:
חמישי, 14:00	יום ושעה:
חמישי, 12:00	שעת קבלה:
ahrenda@biu.ac.il	מייל מרצה:
/https://lemida.biu.ac.il	קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס

בקורס זה נציג לתלמידים את התפילה היהודית על מכלול היבטיה לאורך הדורות ולרוחב התפוצות. הנושאים המרכזיים שיידונו הם: מטרות התפילה, הכוונה בתפילה, התפילה בעת העתיקה, נוסח התפילה וחלקי התפילה.

מטרות/תוצרי הלמידה:

ידע

1. הלומדים יתארו את הרקע ההיסטורי של התפילה המנוסחת מראשיתה ועד ימינו.
2. הלומדים יכירו את ספרות המחקר על עולם התפילה.
3. הלומדים ירחיבו את ידיעותיהם על עולם התפילה, משמעותה ומטרותיה, חווית התפילה והריכוז בה, מתוך עיון במבחר רב של מקורות רבניים לאורך הדורות.

מיומנויות

1. הלומדים יפתחו יכולת ניתוח טקסטים על התפילה וטקסטים ליטורגיים תוך שימת לב לסגנון וללשון.
2. הלומדים יעריכו את תרומת התפילה המנוסחת לגיבוש זהות יהודית ועיצוב השקפת עולם יהודית.
3. הלומדים יפתחו יכולת בחינה ופרשנות לתופעות לא מובנות המצויות בעולם התפילה, כגון הבדלים בין מתפללים במנהגי התפילה.

ערכים

הלומדים יגיעו לידי זיקה חזקה לעולם התפילה וישאפו להרבות בה בעקבות הבנת ערכה וחשיבותה.

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/ צפיה נדרשת
1	חקר התפילה, תפיסת ה' בה	דיון קבוצתי	מקורות 1, 14
2	האפשרות להתפלל, התפילה בימינו		מקור 10
3	מטרות התפילה		מקור 1
4	הכוונה בתפילה: הדרישה, הבעיה, הצעות לסיוע לכוונה		מקור 6
5	התפילה בעת העתיקה: במקרא, בחז"ל		מקורות 1, 7, 11
6	הנוסח הקבוע, תפילות חדשות במשך הדורות, שפת התפילה		מקורות 1, 3, 14
7	חלקי התפילה: קריאת שמע, עמידה		מקורות 1, 7
8	חלקי התפילה: מעמד ערבית, חובת התפילה, ברכות העמידה		מקורות 1, 7
9	חלקי התפילה: ברכות השחר, ברכות התורה, חובת נשים בתפילה		מקורות 1, 7
10	הברכות: סוגיהן, ברכות ראשונות ואחרונות		מקורות 1, 7
11	ברכת האורח, לשון הברכות		מקור 5
12	הקדיש		מקורות 1, 9
13	קריאת התורה		מקורות 1, 8
14	תפילה לשלום המלכות והמדינה	דיון קבוצתי	מקורות 1, 3, 14

*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

ציון סופי

תיאור התוצר	משקל בציון הסופי
בחינה	90% מהציון הסופי
השתתפות פעילה ומטלות כתיבה שיידרשו התלמידים לכתוב במהלך הקורס על נושאים מסוימים שידונו בו	10% מהציון הסופי

דרישות הקורס

השתתפות בשיעורים, הבאת חוברת הקורס להרצאות והכנת המטלות. תלמידים שלא ישתתפו ברוב השיעורים לא יוכלו לגשת לבחינה שבסוף הקורס.

ביבליוגרפיה: תכנים לקריאה, צפיה והאזנה

1. י"מ אלבוגן, התפילה בישראל בהתפתחותה ההיסטורית, תל אביב תשל"ב
2. א' ארליך, "כל עצמתי תאמרנה": השפה הלא מילולית של התפילה", ירושלים תשנ"ט
3. א' ארנד, "פרקי מחקר ליום העצמאות", רמת גן תשנ"ח, עמ' 176-200
4. י' בלידשטיין, התפילה במשנתו ההלכתית של הרמב"ם, ירושלים תשנ"ד
5. מ' בר-אשר, לשוננו רנה: עיוני תפילות בלשון ובסגנון, בתכנים, בנוסחאות ובמנהגים, ירושלים תשע"ו
6. ש"ה ברגמן, "תפילה כוונה ודבקות", מחניים, מ (תש"ך), עמ' 39-44
7. י' היינמן, התפילה בתקופת התנאים והאמוראים, ירושלים תשמ"ד
8. נ' וידר, התגבשות נוסח התפילה במזרח ובמערב, ירושלים תשנ"ח
9. מ' חלמיש, הקבלה בתפילה בהלכה ובמנהג, ירושלים תש"ס
10. ג"ח כהן (עורך), התפילה היהודית: המשך וחידוש, ירושלים תשל"ח
11. ב' ניצן, תפילת קומראן ושירתה, ירושלים תשנ"ז
12. ע' פליישר, תפילה ומנהגי-תפילה ארץ ישראלים בתקופת הגניזה, ירושלים תשמ"ד
13. ע' פליישר, תפילות הקבע בהתהוותן ובהתגבשותן, ירושלים תשע"ב
14. י' תבורי, "התפילה ביובל הראשון של מדינת ישראל", חקר התורה שבעל פה בחמישים שנות המדינה (בעריכת צ"א שטיינפלד), ירושלים תשס"ב, עמ' 67-84